

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

Reklama Xizmatlarining Ahamiyati Va Uning Iqtisodiyotni Rivojlantirishdagi Roli

Xamrakulov Azamat Baxritdinovich

O‘zbekiston Respublikasi Raqobatni rivojlantirish va iste’molchilar huquqlarini himoya qilish qo‘mitasi Samarqand viloyat hududiy boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari hamda Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, “Real iqtisodiyot” kafedrasining mustaqil tadqiqotchisi,
Email: hamrakulovazamat1988@mail.ru

Annotatsiya

Ushbu maqolada reklama xizmatlarining bozor iqtisodiyotidagi o‘rni, ularning ishlab chiqaruvchilar va iste’molchilar o‘rtasidagi axborot almashinuvidagi ahamiyati hamda raqobat muhitini shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, reklamaning savdo hajmini oshirish, yangi mahsulot va xizmatlarni targ‘ib qilish orqali iqtisodiy o‘shishga ta’siri yoritib beriladi. Raqamli reklama vositalarining rivojlanishi va ularning milliy iqtisodiyotga qo‘shayotgan hissasi alohida ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: reklama xizmatlari, bozor iqtisodiyoti, raqobat, marketing, iste’molchi, iqtisodiy o‘shish, raqamli reklama.

Kirish. Hozirgi globallashuv va bozor iqtisodiyoti sharoitida reklama xizmatlari iqtisodiy tizimning ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘lmoqda. Raqobat kuchayib borayotgan sharoitda ishlab chiqaruvchilar va xizmat ko‘rsatuvchi subyektlar o‘z mahsulot va xizmatlarini samarali targ‘ib qilish orqali bozorda mustahkam o‘rin egallashga intilmoqdalar. Ushbu jarayonda reklama iste’molchilarni xabardor qilish, ularning ehtiyoj va talablarini shakllantirish hamda tovar va xizmatlarga bo‘lgan qiziqishni oshirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi[1].

Reklama nafaqat korxonalar faoliyatining samaradorligini oshiradi, balki bozor mexanizmlarining to‘g‘ri ishlashini ta’minlaydi. U ishlab chiqaruvchi va iste’molchi o‘rtasida axborot ko‘prigi vazifasini bajarib, tovarlar harakatini tezlashtiradi va savdo hajmining oshishiga zamin yaratadi. Natijada, reklama xizmatlari tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va yalpi ichki mahsulot hajmini ko‘paytirish orqali iqtisodiy o‘shishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi[2].

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi reklama xizmatlarining shakli va mazmunini tubdan o‘zgartirdi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil platformalar orqali amalga oshirilayotgan raqamli reklama an’anaviy reklama vositalariga nisbatan tezkorlik, aniqlik va samaradorlik bilan ajralib turmoqda. Shu sababli reklama xizmatlarining iqtisodiyotdagi o‘rni va ularning rivojlanish istiqbollari ilmiy jihatdan o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi[3].

Asosiy qism. Reklama xizmatlari bozor iqtisodiyotining muhim institutsional elementlaridan biri bo‘lib, u ishlab chiqaruvchi, sotuvchi va iste‘molchi o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Reklamaning asosiy mazmuni tovar va xizmatlar to‘g‘risida axborot berish, ularning afzalliklarini targ‘ib qilish va iste‘molchilar xulq-atvoriga ta‘sir ko‘rsatishdan iboratdir. Shu orqali reklama bozor talabini shakllantiradi va uni faollashtiradi[4].

Reklama xizmatlarining asosiy funksiyalariga axborot berish, rag‘batlantirish, ishonchni mustahkamlash va raqobatni kuchaytirish funksiyalari kiradi. Axborot berish funksiyasi orqali iste‘molchilar yangi mahsulotlar, narxlar va bozor takliflari haqida xabardor bo‘ladilar. Rag‘batlantirish funksiyasi esa xarid qilishga undash orqali savdo hajmini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, reklama brend imijini shakllantirib, uzoq muddatli ishonchni ta‘minlaydi[5].

Bozor iqtisodiyotida sog‘lom raqobat muhitini shakllantirishda reklama muhim vosita hisoblanadi. Reklama orqali korxonalar o‘z mahsulotlarining sifat jihatlari, innovatsion xususiyatlari va narx afzalliklarini namoyish etish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa iste‘molchilarga keng tanlov imkonini yaratib, bozorda adolatli raqobatni kuchaytiradi[6].

Kichik va o‘rta biznes subyektlari uchun reklama xizmatlari bozorga kirishdagi muhim omil bo‘lib, ularning yirik korxonalar bilan raqobatlashishiga yordam beradi. Ayniqsa, raqamli reklama platformalari reklama xarajatlarini optimallashtirish orqali kichik biznes uchun samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Natijada, bozorda faol ishtirok etuvchi subyektlar soni ortib, iqtisodiy faollik kuchayadi[7].

Reklama xizmatlari iqtisodiy o‘sish jarayoniga bevosita va bilvosita ta‘sir ko‘rsatadi. Bevosita ta‘sir savdo hajmining oshishi, ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishi va daromadlarning ko‘payishi orqali namoyon bo‘ladi. Reklama tufayli talabning oshishi ishlab chiqaruvchilarni mahsulot hajmini ko‘paytirishga undaydi, bu esa bandlik darajasining oshishiga olib keladi[8].

Bilvosita ta‘sir esa reklama sohasining o‘zi mustaqil tarmoq sifatida rivojlanishi bilan bog‘liq. Reklama agentliklari, media kompaniyalar, dizayn va IT xizmatlari iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari bilan uzviy aloqada bo‘lib, qo‘shimcha qiymat yaratadi. Bu jarayon yalpi ichki mahsulot hajmining oshishiga va iqtisodiy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi[9].

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi reklama xizmatlarining yangi shakllarini vujudga keltirdi. Raqamli reklama internet, ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari va mobil ilovalar orqali amalga oshirilib, an‘anaviy reklama turlariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. U iste‘molchilarning aniq maqsadli guruhlariga yo‘naltirilgani bilan ajralib turadi[10].

Raqamli reklama xizmatlari marketing strategiyalarini optimallashtirish, reklama xarajatlarini kamaytirish va natijalarni tezkor tahlil qilish imkonini beradi[11]. Shu sababli, zamonaviy iqtisodiyotda raqamli reklama tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim omilga aylanmoqda. Natijada, reklama xizmatlari innovatsion iqtisodiyotning rivojlanishiga xizmat qiluvchi strategik resurs sifatida namoyon bo‘lmoqda[12].

1-jadval Reklama xizmatlarining asosiy funksiyalari va ularning iqtisodiy ahamiyati¹

№	Reklama funksiyasi	Mazmuni	Iqtisodiy ahamiyati
1	Axborot berish	Tovar va xizmatlar haqida ma‘lumot yetkazish	Bozor shaffofligini oshiradi
2	Rag‘batlantirish	Xarid qilishga undash	Savdo hajmini ko‘paytiradi
3	Imij shakllantirish	Brend obro‘cini yaratish	Uzoq muddatli raqobat ustunligi
4	Raqobatni kuchaytirish	Alternativ tanlovni kengaytirish	Sifat va innovatsiyani rag‘batlantiradi

¹ Reklama xizmatlarining asosiy funksiyalari asosida muallif ishlanmasi

Reklama funksiyalari nafaqat savdo jarayonini faollashtiradi, balki bozor mexanizmlarining samarali ishlashini ta'minlab, iqtisodiy muvozanatni mustahkamlaydi[13].

2-jadval Reklama xizmatlarining iqtisodiyot tarmoqlariga ta'siri²

№	Tarmoq	Reklama ta'siri	Natija
1	Savdo	Talabni oshiradi	Savdo aylanmasi kengayadi
2	Ishlab chiqarish	Buyurtmalar hajmi ko'payadi	Ishlab chiqarish quvvatlari kengayadi
3	Xizmatlar sohasi	Brend tanilish darajasi oshadi	Xizmat sifati va raqobat kuchayadi
4	Mehnat bozori	Yangi reklama loyihalari	Yangi ish o'rinlari yaratiladi

Reklama xizmatlari ko'p tarmoqli ta'sirga ega bo'lib, iqtisodiyotning deyarli barcha sohalarida faollikni oshiradi[14].

3-jadval .An'anaviy va raqamli reklamaning solishtirma tahlili

№	Ko'rsatkich	An'anaviy reklama	Raqamli reklama
1	Auditoriya qamrovi	Keng, ammo umumiy	Aniq maqsadli
2	Xarajatlar	Yuqori	Nisbatan past
3	Samaradorlikni o'lchash	Cheklangan	Real vaqt rejimida
4	Moslashuvchanlik	Past	Yuqori

Raqamli reklama zamonaviy iqtisodiyot sharoitida an'anaviy reklama turlariga nisbatan yuqori samaradorlik va tejamkorlik bilan ajralib turadi. Asosiy qismda olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, reklama xizmatlari bozor iqtisodiyotining barqaror faoliyat yuritishini ta'minlovchi muhim iqtisodiy omillardan biridir[15]. Reklama ishlab chiqaruvchi va iste'molchi o'rtasida samarali axborot almashinuvini yo'lga qo'yib, talabni shakllantiradi hamda savdo jarayonlarini faollashtiradi[16]. Natijada, korxonalar raqobatbardoshligi oshib, bozor muhitida sog'lom raqobat shakllanadi[16].

Shuningdek, reklama xizmatlari iqtisodiy o'sishga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatib, ishlab chiqarish hajmining kengayishi, bandlik darajasining oshishi va yangi biznes yo'nalishlarining paydo bo'lishiga xizmat qiladi[17]. Ayniqsa, raqamli reklama xizmatlarining rivojlanishi reklama faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada oshirib, tadbirkorlik subyektlari uchun xarajatlarni optimallashtirish imkonini bermoqda[18]. Umuman olganda, reklama xizmatlari zamonaviy iqtisodiyotda innovatsion rivojlanish va barqaror iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi[19].

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, reklama xizmatlari bozor iqtisodiyotining muhim harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Ular ishlab chiqaruvchi va iste'molchi o'rtasida axborot almashinuvini ta'minlab, talab va taklif muvozanatini shakllantiradi. Reklama savdo hajmini oshirish, raqobat muhitini rivojlantirish hamda iqtisodiy faollikni kuchaytirish orqali mamlakat iqtisodiy o'sishiga sezilarli hissa qo'shadi.

Ayniqsa, raqamli reklama xizmatlarining rivojlanishi tadbirkorlik subyektlariga yangi imkoniyatlar yaratib, marketing strategiyalarini yanada samarali amalga oshirishga xizmat qilmoqda. Natijada, reklama xizmatlari innovatsion va raqamli iqtisodiyotning ajralmas qismi sifatida namoyon bo'lmoqda. Takliflar quyidagilaradan iborat:

1. Reklama xizmatlarini rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy bazani takomillashtirish maqsadga muvofiq.

² Reklama xizmatlarining iqtisodiyot tarmoqlari holati bo'yicha muallif ishlanmasi

2. Kichik va o'rtta biznes subyektlari uchun raqamli reklama vositalaridan foydalanishni rag'batlantirish lozim.
3. Reklama sohasida zamonaviy IT va sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish samaradorlikni oshiradi.
4. Reklama mutaxassislarini tayyorlash va ularning malakasini oshirish iqtisodiy raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi, "*Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida*"gi Qonuni, 25-may 2000-yil (2012-yil yangi tahrir), Toshkent, O'zbekiston.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, "*Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida*" PQ-5113-son Qarori, 11-may 2021-yil, Toshkent, O'zbekiston.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, "*Aholi bandligini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan ishlar natijadorligi va samaradorligini oshirishda mahalliy ijro hokimiyati va iqtisodiy kompleks hududiy organlari rahbarlarining shaxsiy mas'uliyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida*" PQ-2960-son Qarori, 6-may 2017-yil, Toshkent, O'zbekiston.
4. O. Karimov, "O'zbekiston xizmatlar sohasida raqobatbardoshlikni oshirish omillari," *Iqtisodiyot va Innovatsiyalar Elektron Jurnal*, no. 2, pp. 89-97, 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, "*Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida*" PQ-468-son Qarori, 28-dekabr 2022-yil, Toshkent, O'zbekiston.
6. Z. S. Artikov, "In competitions conducted by belt wrestling use of fast technical methods efficiency," *American Journal of Social and Humanitarian Research*, vol. 3, no. 11, pp. 253-255, 2022.
7. A. Z. Saifiddinovich and U. F. Shokhrukhovich, "Social protection of the unemployed and their labor increasing competitiveness in the market," *American Journal of Social and Humanitarian Research*, vol. 3, no. 3, pp. 61-63, 2022.
8. З. С. Артиков, "Янги Ўзбекистонда рақамли иқтисодийнинг назарий асослари," *Экономика и финансы (Узбекистан)*, no. 4 (152), pp. 59-65, 2022.
9. A. N. Uralovich, N. D. Abdulloevich, and A. Z. Sayfiddinovich, "An analysis of the demographic data of population of the Republic of Uzbekistan," *American Journal of Social and Humanitarian Research*, vol. 2, no. 10, pp. 15-22, 2021.
10. S. M. A. Ogli and A. Z. Sayfiddinovich, "Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarini samaradorligini oshirish imkoniyatlari," *Journal of Marketing, Business and Management*, vol. 2, no. 2, pp. 63-66, 2023.
11. Z. S. Artikov, "Factors influencing the increase in profit and profitability of business structures in the digital economy," *Economics and Innovative Technologies*, no. 2, p. 1, 2022.
12. З. С. Артиков, "Учинчи ренессанс пойдеворининг иқтисодий асослари," *Журнал Инновации в Экономике*, vol. 4, no. 10, 2021.
13. Z. Artikov, "The ways of making work effectiveness calculations of the trade enterprises," *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, vol. 9, no. 2, pp. 26-31, 2019.
14. Ш. Н. Мирзаева and Н. Б. У. Назаров, "Сбалансированное развитие сельского хозяйства, инновационные технологии и их влияние на экономику Узбекистана," *International Conference on Adaptive Learning Technologies*, vol. 16, pp. 44-47, 2025.

15. D. B. Olimjanovich, M. S. Nodirovna, and M. J. B. Ugli, “Ways to improve the conditions for the development of small business and private entrepreneurship,” *European Journal of Business Startups and Open Society*, vol. 4, no. 3, pp. 96–100, 2024.
16. A. F. Barat-Aliyevich and M. S. Nodirovna, “The essence and significance of the concepts of innovation, innovation activity and innovation entrepreneurship,” 2023.
17. M. S. Nodirovna, “Novelty of banking services in the Republic of Uzbekistan,” *The Journal of Economics, Finance and Innovation*, pp. 620–628, 2023.
18. Ш. Мирзаева, Ш. Зияева, and М. Турсунбоев, “Международные экономические санкции и их влияние на внутреннюю экономическую политику страны,” *Международная конференция академических наук*, vol. 4, no. 5, pp. 34–40, 2025.
19. O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi portali. [Online]. Available: <https://www.lex.uz>
20. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi rasmiy sayti. [Online]. Available: <https://www.stat.uz>